

1. Referentie

Referentie	Vanderhaegen, R. & Eliaerts, C. (2002). Drie jaar onderzoek naar de toepassing van alternatieve sancties. In C. Eliaerts (Ed.), <i>Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!</i> (pp.181-222). Brussel: VUB Press.
Taal	Nederlands
ISBN	90 5487 316 7
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Gedurende de eerste drie werkingsjaren van Bas! (begeleidingsdienst alternatieve sancties, Brussel) verrichte Rachel Vanderhaegen, als wetenschappelijk medewerker van de vakgroep Criminologie van de VUB, een actie-onderzoek, waarbij de werkprojecten (gemeenschapsdiensten) en het leerproject 'Omgaan met drugs' werden gevolgd. Het betreft een kwantitatieve analyse en een onderzoek naar de strafbeleving van de jongeren.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Politie & justitie
Trefwoord(en)	Alternatieve sancties, BAS!, jeugdbescherming, jeugdcriminologie, jeugddelinquentie, leerprojecten, minderjarigen, werkprojecten

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Brussels Hoofdstedelijk Gewest , staatssecretaris V. Anciaux en minister R. Grijp
Onderzoeker(s)	Rachel Vanderhaegen & Christian Eliaerts Vakgroep Criminologische Wetenschappen Faculteit van de Rechtsgeleerdheid VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 26 44 faculteit.rechten@vub.ac.be www.vub.ac.be/RG/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvragen	Wat leert de analyse van de dossiers die in de onderzoeksperiode voor de Nederlandstalige rechtbank te Brussel gebracht werden? Wat leert de analyse van de gegevens van die dossiers waarbij naar BAS! werd doorverwezen? (impliciet een aantal vragen: is er sprake van net-widening als gevolg van de mogelijkheid van alternatieve sancties? Spelen bepaalde factoren mee in de beslissing tot en de grootte van de prestatie opgelegd door de jeugdrechtbank?) Effectevaluatie wat betreft het drugleerproject: Beantwoordt de groep jongeren die naar het project wordt verwezen (cliëntgroep) aan de doelgroep? In hoeverre leidt de deelname aan de cursus ertoe dat de jongeren hun gedrag veranderen? Wat is de strafbeleving van de jongeren met een alternatieve sanctie?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatieve analyse obv registratieformulieren beschikbaar gesteld door de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de Jeugdrechtbank van Brussel: persoons- of dadertkenmerken, delictkenmerken, gegevens over de verrichte prestaties. Effectevaluatie: vergelijking van vooropgestelde doelgroep en cliëntgroep. Participatie-onderzoek: diepte-interviews, open vragen. Onderzoekster begeleidde zelf ook jongeren.
Onderzochte groep	Minderjarigen (Nederlandstalig uit het gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde) die in de periode 9/1995 tot 10/1998 een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben en wiens dossier voor de Nederlandstalige kamers van de jeugdrechtbank te Brussel gebracht werden: 225 dossiers. Uit de hierboven beschreven groep wordt de groep jongeren die effectief een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard opgelegd kregen apart bestudeerd: 102 dossiers. Uit de groep die een prestatie opgelegd kreeg, worden enkele deelnemers van het drugleerproject intensiever bestudeerd: 7 jongeren (niet representatief)
Bereik	Regionaal (gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde)

7. Resultaten

Alle dossiers die voor de jeugdrechtbank komen	Twee grote groepen: drugsdelicten (zuivere drugsdelicten + gecombineerd met andere delicten) (50%) en diefstallen (met of zonder braak of geweldpleging) (35%). Er is in het tweede onderzoeksjaar een daling van drugsdelicten, vermoedelijk omdat het vervolgingsbeleid voor occasionele druggebruikers werd bijgesteld. De maatregelen op het niveau van de Jeugdrechtbank: Voorstellen van de sociale dienst: In meer dan 56% van de dossiers adviseert de sociale dienst een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard. Er is een sterke stijging waarneembaar gedurende de drie jaar: 2 ^e jaar: 70 % (stijging met 20%). De stijging is te wijten aan een geloof in de zinvolheid van de nieuwe afhandelingsvorm. Maatregelen opgelegd bij vonnis: het aantal uitgesproken prestaties ligt lager dan het aantal dat de sociale dienst voorstelde. Er is een duidelijke schommeling gedurende de drie jaren: van 26% naar 70 %, naar 31%. Later is er terug een stijging.
De dossiers doorverwezen naar de begeleidingsdienst	Bij het beslissen tot het opleggen van een prestatie spelen persoonskenmerken geen rol, behalve de leeftijd: hoe hoger, hoe meer kans op een prestatie (hoe men tot deze resultaten komt, wordt in deze bijdrage niet grondig beschreven, wel in de onderzoeksrapporten). De lineaire regressie-analyse toont aan dat er een significant verband bestaat tussen duur van de prestatie en de berekende ernst van de gepleegde feiten. Het proportionaliteitsbeginsel wordt dus gerespecteerd.
Effectevaluatie drugleerproject	Doelgroep-cliëntgroep Vooropgesteld criterium: drugsdelicten, met uitzondering van niet-problematisch of occasioneel druggebruik, maar in de cliëntgroep bevinden zich alle drugsdelicten. Hier is dus sprake van een zekere net-widening. Dit wordt verdedigd door de sociale diensten vanuit pedagogisch standpunt en omwille van de strafbaarheid van occasioneel druggebruik door minderjarigen. Gedragsverandering: Voor Bas! is stopzetting van druggebruik niet het beoogde doel, wel bewustmaking van de jongeren van hun keuzevrijheid en hun verantwoordelijkheid
Strafbeleving van jongeren	Het contact met ordediensten en jeugdrechtbank is vaak onaangenaam voor de jongeren. De link tussen het leerproject en het delict is duidelijker voor de jongeren dan bij een werkprestatie. First-offenders zien de sanctie vaak anders dan ervaren jongeren (vermijden van plaatsing). Culturele verschillen beïnvloeden de mogelijkheden van het alternatief sanctioneren.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Vanderhaegen, R. (1998). *Onderzoek naar de toepassing van alternatieve sancties voor Nederlandstalige minderjarigen in het gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde. Rapport 1998*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Vakgroep Criminologie.

Dumortier, E., Eliaerts, C. & Vanderhaegen R. (1998). Critical assessment of community service and mediation for juvenile offenders in Brussels. A discussion of the project BAS!. In L. Walgrave (Ed.), *Restorative Justice for Juveniles. Potentialities, Risks and Problems* (pp.351-366). Leuven: University Press.

Eliaerts, C. (Ed.) (2002). *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS!* Brussel: VUB Press.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Gedurende de eerste drie werkingsjaren van Bas! (begeleidingsdienst alternatieve sancties, Brussel) (1995-1998) verrichte Rachel Vanderhaegen, als wetenschappelijk medewerker van de vakgroep Criminologie van de VUB, een actie-onderzoek, waarbij de werkprojecten (gemeenschapsdiensten) en het leerproject 'Omgaan met drugs' werden gevolgd. Het betreft een kwantitatieve analyse en een onderzoek naar de strafbeleving van de jongeren.

De vier onderzochte groepen met hun onderzoeksvragen en –resultaten worden hier op een rijtje gezet:

1. Kwantitatieve analyse van alle dossiers die voor de Nederlandstalige kamers van de jeugdrechtbank van het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde gebracht werden.

De gemiddelde minderjarige dader is 16,5 jaar, een jongen, Belg, eerder afkomstig van Halle-Vilvoorde dan Brussel zelf, volgt technisch onderwijs en komt uit een volledig gezin. Vooral de cijfers van dit laatste, daders uit volledige gezinnen, ligt hoog in vergelijking met ander onderzoek. Ook zijn er opvallend weinig allochtonen onder de daders. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat de meeste allochtonen voor de Franse kamers van de jeugdrechtbank verschijnen.

Het betreft meestal drugdelicten en diefstallen. Door bijsturing van het vervolgingsbeleid voor druggebruikers is er een daling van drugdelicten merkbaar in de cijfers.

Door het geloof in de zinvolheid van deze nieuwe afhandelingsvorm, stijgt het aantal voorstellen van de sociale dienst van de jeugdrechtbank voor alternatieve sancties.

2. Kwantitatieve analyse van de dossiers die terechtkwamen bij de begeleidingsdienst BAS! (102/225 dossiers van de eerste onderzochte groep)

Uit de cijfers valt af te leiden dat het ontstaan van BAS! en dus van de mogelijkheid van alternatieve sancties geen net-widening effect hebben.

De gemiddelde duur van een opgelegde sanctie is 52 uren.

De meeste daders krijgen een werkprestatie opgelegd, 20% het drugleerproject en 17% een combinatie van de twee.

Uit de vergelijking van de profielkenmerken van deze groep (dossiers die bij BAS! terechtkomen) en die van de vorige groep (alle dossiers op de jeugdrechtbank) kunnen de onderzoekers afleiden of bepaalde factoren doorslaggevend waren om het dossier door te verwijzen naar BAS! Zo zijn er bijvoorbeeld in de tweede groep minder ASO-leerlingen onder de daders. Dit zou de jeugdrechter kunnen beïnvloeden om het dossier niet door te sturen naar BAS! Over het algemeen komen de onderzoekers tot het besluit dat bij het beslissen tot het opleggen van een prestatie persoonskenmerken geen rol spelen, behalve de leeftijd: hoe hoger, hoe meer kans op een prestatie. Ook de aard van de feiten is geen beslissende factor.

De lineaire regressie-analyse toont aan dat er een significant verband bestaat tussen duur van de prestatie en de berekende ernst van de gepleegde feiten. Het proportionaliteitsbeginsel wordt dus gerespecteerd.

3. Effectevaluatie van het drugleerproject: de doelgroep en de cliëntgroep werden met elkaar vergeleken.

Vooropgestelde criterium (doelgroep): drugsdelicten, met uitzondering van niet-problematisch of occasioneel druggebruik; cliëntgroep: alle drugsdelicten. Hier is dus sprake van een zekere net-widening, verdedigd door de sociale diensten vanuit pedagogisch standpunt en omwille van de strafbaarheid van occasioneel druggebruik door minderjarigen. Voor Bas! is stopzetting van druggebruik niet het beoogde doel, wel bewustmaking van de jongeren van hun keuzevrijheid en hun verantwoordelijkheid

4. Strafbeleving van 7 jongeren op basis van diepte-interviews en praktijkervaring van de onderzoekster.

Het contact met ordediensten en jeugdrechtbank is vaak onaangenaam voor de jongeren. De link tussen het leerproject en het delict is duidelijker voor de jongeren dan bij een werkprestatie. First-offenders zien de sanctie vaak anders dan ervaren jongeren (vermijden van plaatsing). Culturele verschillen beïnvloeden de mogelijkheden van het alternatief sanctioneren.